

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Christelige Taler

Citation: Kierkegaard, Søren: "Christelige Taler", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 10*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2004 , s. 7. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-ct-txt-shoot-idd51e00cb-50fd-4d0d-bdaf-e29f513d255d.pdf> (tilgået 17. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 10

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Armodens Bekymring

Derfor skulle I ikke bekymre Eder og sige: hvad skulle vi æde? eller hvad skulle vi drikke? – efter alt saadant søge Hedningene.

*D*enne Bekymring har Fuglen ikke. Hvoraf lever Fuglen – thi vi ville nu ikke tale om Lilien, den kan sagtens, den lever af Luften; men hvoraf lever Fuglen? See, den borgerlige Øvrighed har som bekjendt meget at bekymre sig for. Snart har den den Bekymring, at der er Nogle, som Intet have at leve af; men saa igjen til andre Tider er den ikke nøiet med, at et Menneske har Noget at leve af, han bliver kaldt op og spurgt, hvoraf han lever. Hvoraf lever nu Fuglen? Dog vel ikke af hvad den sanker i Lade, thi den sanker ikke i Lade – og egentligen lever man da heller aldrig af Det, man har liggende i Laden. Men hvoraf lever saa Fuglen? Fuglen kan ikke gjøre Redelighed for sig; dersom den blev opkaldt, maatte den vel svare ligesom den Blindfødte, der blev adspurgt om Den, der havde skjenket ham hans Syn »jeg veed det ikke, men dette veed jeg, at jeg den Blindfødte seer«, saaledes maatte Fuglen vel svare »jeg veed det ikke, men det veed jeg, jeg lever«. Hvoraf lever den da? Fuglen lever af det »daglige Brød«, denne himmelske Føde, som aldrig er overgjemt, dette uhyre Forraad, som dog er saa vel forvaret, at Ingen kan stjæle det; thi kun Det, der »gjemmes til Natten«, kan Tyven stjæle, Det der er brugt om Dagen kan Ingen stjæle.

Altsaa det daglige Brød det er Fuglens Levebrød. Det daglige Brød er det knappest tilmaalte Forraad, det er netop nok, men heller slet ikke mere, det er det Lidet, som Armoden behøver. Men saa er jo Fuglen fattig? Istedetfor at svare, ville vi spørge: er Fuglen fattig? Nei, Fuglen er ikke fattig. See, her viser det sig, at Fuglen er Læremesteren; den er i den Tilstand, at man, hvis man vil dømmе efter dens ydre Vilkaar, maa kalde den fattig, og dog er den ikke fattig; Ingen vilde falde paa at kalde Fuglen fattig. Og hvad vil saa dette sige? Det vil sige, dens Vilkaar er Armod, men den har ikke Armodens Bekymring. Dersom den blev kaldt op – derom kan ingen Tvivl være, at Øvrigheden vilde finde, den i strengeste Forstand hørte under Fattigvæsenet; men naar man saa blot lader den flyve igjen, saa er den ikke fattig. Ja, fik Fattigvæsenet Lov til at raade, saa blev Fuglen nok fattig; thi saa vilde man vel plage den med saa mange Spørgsmaal om Udkommet, at den selv mærkede, at den var fattig.

Derfor skulle I ikke bekymre Eder og sige: hvad skulle vi æde? eller: hvad skulle vi drikke? – efter alt saadant søge Hedningene. *Thi den Christne har ikke denne Bekymring.* Er den Christne da riig? Nu ja, det kan maaskee gjerne være, at der er en Christen, som er riig; men derom tale vi jo ikke, vi tale om en Christen, som er fattig, om den fattige Christen. Han er fattig, men han har ikke denne Bekymring, han er altsaa fattig, og dog ikke fattig. Naar man nemlig i Armod er uden Armodens Bekymring, saa er man fattig og dog ikke fattig, og saa er man, hvis man ikke er en Fugl, men et Menneske, og dog som Fuglen, saa er man en Christen.

Hvoraf lever da den fattige Christen? Af det *daglige Brød*. Deri ligner han Fuglen. Men Fuglen, som rigtignok ikke er Hedning, er dog heller ikke Christen – thi den Christne *beder* om det daglige Brød. Men saa er han jo endnu fattigere end Fuglen, at han endog maa bede derom, istedetfor at Fuglen dog faaer det uden at bede? Ja saaledes mener Hedningen. Den Christne beder om det daglige Brød; ved at bede derom faaer han det, dog uden at have Noget at gjemme til Natten; han beder derom, og ved at bede derom, holder han i Natten Bekymringen borte, medens han sover sødt for den næste Dag at vaagne til det daglige Brød, som han beder om. Den Christne lever altsaa ikke af det daglige Brød som Fuglen eller som Eventyreren, der tager det, hvor han finder det; thi den Christne finder det, hvor han søger det, og søger det ved at bede. Men derfor har han ogsaa, hvor fattig han end er, noget Mere at leve af end det daglige Brød, der for ham har en Tilsætning, et Værd og en Mættelse, som det ikke kan have for Fuglen; thi den Christne beder jo derom, han veed altsaa, at det daglige Brød er fra Gud. Har ikke ogsaa ellers saaledes en ringe Gave, en lille Ubetydelighed uendeligt Værd for den Elskende, naar den er fra den Elskede! Derfor siger den Christne ikke blot, at det daglige Brød er ham nok, forsaavidt han tænker paa sin jordiske Trang og Fornødenhed, men han taler tillige om noget Andet (og ingen Fugl og ingen Hedning veed, hvad det er han taler om), naar han siger »det er mig nok, at det er fra Ham«, nemlig fra Gud. Som hiin eenfoldige Vise, skiøndt han bestandigt talte om Mad og Drikke, dog dybsindigt talte om det Høieste, saaledes taler den fattige Christen, naar han taler om Maden, eenfoldigt om det Høieste; thi naar han siger »det daglige Brød«, tænker han ikke saa meget paa Maden, som paa, at han faaer den fra Guds Bord. Saaledes lever Fuglen ikke af det daglige Brød. Den lever

vistnok ikke som en Hedning for at spise, den spiser for at leve – men *lever* den dog egentligen?

Den Christne lever af det daglige Brød; at det er deraf, derom er der intet Spørgsmaal, men heller intet om, hvad han skal æde eller hvad han skal drikke. Han veed sig i denne Henseende forstaaet af den himmelske Fader, der veed, at han haver alle disse Ting behov; den fattige Christen spørger ikke om alt Saadant, som Hedningene søge. Derimod er der noget Andet, han søger, og derfor *lever* han; thi det var jo tvivlsomt, hvorvidt man egentligen kan sige, at Fuglen »lever«. Han lever derfor, eller det er for dette han lever, og det er derfor man kan sige, at han lever. Han troer, at han har en Fader i Himlene, der hver Dag oplader sin milde Haand og mætter alt hvad som lever – ogsaa ham – med Velsignelse; men hvad han søger er ikke det at blive mæt, men den himmelske Fader. Han troer, at et Menneske ikke deri er forskjellig fra Fuglen, at han ikke kan leve af ligesaa lidet, men deri at han ikke kan leve »af Brød alene«, han troer, at det er Velsignelsen som mætter; men hvad han søger er ikke det at blive mæt, men Velsignelsen. Han troer (hvad ingen Spurv veed Noget af, og hvad hjælper det saa egentligen Spurven, at det er saa!), at ingen Spurv falder til Jorden uden den himmelske Faders Villie. Han troer, at som han, saa længe han har at leve her paa Jorden, vel vil faae det daglige Brød, at han saaledes engang skal leve salig hisset. Saaledes forklarer han det Sted, »at Livet er mere end Maden«; thi vistnok er selv Timelighedens Liv mere end Maden, men et evigt Liv er dog vel uden Sammenligning med Mad og Drikke, hvori et *Menneskes Liv* ikke bestaaer, saa lidet som Guds Rige. Han betænker stadigt, at Hellighedens Liv er ført her paa Jorden i Armod, at »Han« hungrede i Ørkenen og tørstede paa Korset; saa man da altsaa ikke blot kan leve i Armod, men i Armod kan *leve*. – Derfor beder han vel om det daglige Brød og takker derfor, hvad Fuglen ikke gjør; men det at bede og det at takke er ham vigtigere end Maden og er ham dog hans Spise, ligesom det var Christi »Spise, at gjøre Faderens Villie.«

Men saa er jo den fattige Christen riig? Ja vistnok er han riig. Thi Fuglen, der i Armod er uden Armodens Bekymring, den fattige Fugl, den er rigtignok ingen Hedning og derfor heller ikke fattig, skjøndt fattig ikke fattig; men den er heller ingen Christen, og derfor er den dog fattig – den fattige Fugl, o, ubeskrivelig fattig! Hvor fattigt ikke at kunne bede, hvor fattigt ikke at kunne takke, hvor fattigt at maatte tage Alt hen som i Uskjønsomhed, hvor fattigt ligesom ikke at være til for sin Velgjører, hvem man skylder Livet! Thi det, at kunne bede og at kunne takke, det er jo at være til for ham; og det at gjøre det, det er at *leve*. Den fattige Christens Rigdom er netop at være til for den Gud, som vistnok ikke een Gang for alle gav ham jordisk Rigdom, o nei, som hver Dag giver ham det daglige Brød. Hver Dag! Ja, hver Dag er den fattige Christen foranlediget til at blive opmærksom paa sin Velgjører, til at bede og takke. Og hans Rigdom voxer jo for hver Gang han beder og takker, for hver Gang det bliver ham tydeligere, at han er til for Gud og Gud for ham; medens jordisk Rigdom jo bliver fattigere og fattigere for hver Gang den Rige glemmer at bede og at takke. O, hvor fattigt saadan een Gang for alle at have faaet Sit for hele Livet, hvilken Rigdom derimod »hver Dag« at faae Sit! Hvor misligt, næsten hver Dag at være foranlediget til at glemme, at man har faaet hvad man har; hvor saligt, hver Dag at mindes derom, det er, at mindes om sin Velgjører, det er om sin Gud, sin Skaber, sin Forsørger, sin Fader i Himlene, altsaa om den Kjerlighed, for hvilken det ene er værd at leve, og som det ene er værd at leve for!

Men saa er jo den fattige Christen riig? Ja vist er han riig, og Du skal ogsaa kjende ham paa, at han ikke ønsker at tale om sin jordiske Armod, men vel om sin himmelske Rigdom. Og derfor lyder hans Tale stundom saa forunderlig. Thi medens Alt uden om ham minder om hans Armod, taler han om sin Rigdom – o, og derfor kan Ingen forstaae ham uden en Christen. See, der fortælles om en from Eneboer, der i mange mange Aar, død for Verden, havde levet strengt holdende Armodens Løfte, at han havde vundet en riig Mands Venskab og Hengivenhed. Saa døde den rige Mand og indsatte hiin Eneboer, der nu i saa lang Tid havde levet af det daglige Brød, til Arving af sin hele Formue. Men der man kom og fortalte Eneboeren dette, svarede han »det maa være en Feiltagelse, hvorledes kan han indsætte mig til Arving, da jeg er død længe før han!« O, hvor fattigt tager Rigdommen sig ikke ud ved Siden af – Rigdommen! Jordisk Rigdom tager sig altid fattig ud i Forhold til Døden. Men den Christne, der i Armod er uden Armodens Bekymring, han er ogsaa død for Verden, og fra Verden. Derfor *lever* han. Thi Fuglen ophører at leve ved at døe, men den Christne lever ved at døe. Og derfor tager hele Verdens Rigdom, som man kan have Brug for saa længe man lever, sig saa fattig ud i Sammenligning med hans – Armod, ja eller hans Rigdom. At en Død ikke behøver Penge, det veed vi Alle; men den Levende, der virkeligen ingen Brug har for dem, han maa enten være meget riig – og saa kan det vel være han behøver flere – eller han maa være en fattig Christen.

Forsaavidt da den fattige Christen er riig, ligner han ikke Fuglen. Thi Fuglen er: fattig og dog ikke fattig; men den Christne er: fattig, dog ikke fattig, riig. Fuglen er uden Bekymring for det Ringere, som den ikke søger, men den søger heller ikke det Høiere; Fuglen er selv uden Bekymring, men ogsaa dens Liv er for den, som var den ikke Gjenstand for nogen Andens Bekymring. Den Christne deler ligesom med Gud; han lader Gud sørge for Spise og Drikke og alt Saadant, medens han søger Guds Rige og hans Retfærdighed. Høit svinger den fattige Fugl sig i Sky, uden at tynges af Armodens Bekymring, men den Christne svinger sig dog endnu høiere; det er som søgte Fuglen Gud i sin Flugt mod Himmelen, men den Christne finder ham; det er som fløi Fuglen langt langt bort efter Gud, men den Christne finder ham, og finder ham (o, himmelske Salighed!), finder ham ved Jorden; det er som fløi Fuglen ind i Himmelen, men Himlen bliver dog lukket, kun for den Christne aabnes den!

Derfor skulle I ikke bekymre Eder og sige: hvad skulle vi æde? eller: hvad skulle vi drikke – efter alt saadant søge Hedningene. Ja, *Hedningene bekymre sig om Sligt.*

Fuglen er i Armoden uden Armodens Bekymring – den tier; den Christne er i Armoden uden Armodens Bekymring, men han taler ikke om Armoden, derimod om sin Rigdom. Hedningen har Armodens Bekymring. I stedet for i Armoden at være uden Bekymring er han (og det Ene svarer da ganske til det Andet) »uden Gud i Verden«. See derfor har han Bekymringen. Han tier ikke som den sorgløse Fugl; han taler ikke som en Christen, der taler om sin Rigdom; han har og veed egentligen intet Andet at tale om end Armoden og dens Bekymring. Han spørger, hvad skal jeg æde, og hvad skal jeg drikke, idag, imorgen, iovermorgen, til Vinter, næste Foraar, naar jeg er bleven gammel, jeg og Mine, og hele Landet, hvad skulle vi æde og drikke. Dette Spørgsmaal gjør han ikke blot, ak i et bekymret Øieblik, og saa igjen dog fortrydende det; ak i en Trængselens Tid, og saa dog igjen bedende Gud om Tilgivelse. Nei, han er uden Gud i Verden og gjør sig – vigtig ved Spørgsmaalet, som han kalder det egentlige Livs-Spørgsmaal; han bliver sig selv betydningsfuld ved den Tanke, at han udelukkende beskjeftiger sig med dette Livs-Spørgsmaal; han finder det uforsvarligt af det Offentlige (thi med Gud har han Intet at skaffe), om han skulde mangle Noget, han, som ene lever for dette Livs-Spørgsmaal. Enhver, der ikke beskjeftiger sig dermed, eller dog med at underholde ham, anseer han for en Drømmer; selv det Høieste og det Helligste anseer han i Sammenligning med dette Virkelighedens dybeste Livs-Spørgsmaal for Tant og Indbildning. Han finder det taabeligt at henvise et voxent Menneske til Fuglen og Lilien; thi hvad skulde vel der være at see, og hvad skulde man vel lære af dem! Naar man, som han, er en Mand, der har lært hvad Livets Alvor er, er Mand, Borger og Fader, saa er det dog nok en temmelig flau Spøg, og et barnagtigt Indfald at henvise En til at agte paa Lilierne og Fuglene, som havde man ikke Andet at tage vare paa. »Dersom det ikke var for en Skams Skyld«, siger han »og af Hensyn til mine Børn, som man nu engang efter Skik og Brug lader undervise i Religion, saa vilde jeg sige lige ud, at man til Besvarelse af det vigtigste Spørgsmaal kun finder meget lidet i den hellige Skrift og overhovedet meget lidet Gavnligt, med Undtagelse da af en enkelt herlig Sentens. Man læser om Christus og Apostlene; men det, som er det egentlige Livs-Spørgsmaal, til Besvarelsen deraf finder man ikke det mindste Bidrag, det egentlige Livs-Spørgsmaal: hvad de have levet af, hvorledes de have baaret sig ad for at betale Hver Sit og svare Skatter og Afgifter. At løse det Spørgsmaal om Dyrtiden ved et Mirakel er et meget intetsigende Svar paa dette Spørgsmaal, – om det end er sandt, hvad beviser saa det! Aldeles ikke at være betænkt paa nogen Udvei iforveien, og naar saa Termins-Tiden er kommen og Skatten opkræves, da at lade en Discipel drage en Fisk op af Vandet, i hvis Mund der er en Stater, hvormed man betaler – hvis det end er sandt, hvad beviser saa det! Jeg savner overhovedet Alvor i den hellige Skrift, alvorligt Svar paa det alvorlige Spørgsmaal; en alvorlig Mand ønsker ikke at holdes for Nar, som var man paa Comedie. Lad Præsterne præke om Sligt for Fruentimmer og Børn; enhver alvorlig og oplyst Mand er dog i sit stille Sind enig med mig, og der, hvor de Alvorlige komme sammen, i de offentlige Forsamlinger, der ærer man dog kun den Klogskab, som har Forstand paa Virkeligheden.«

Saaledes Hedningen; thi Hedenskabet var uden Gud i Verden, men Christendommen gjør det ret aabenbart, at Hedenskab er Ugudelighed. Det Ugudelige er endda ikke det at være bekymret, skjøndt det vistnok ikke er det Christelige at være det; det Ugudelige er, slet ikke at ville vide af Andet, og slet ikke at ville vide af, at denne Bekymring er syndig, at Skriften derfor siger, at et Menneske ganske i samme Forstand, som han kan besvære sit Hjerte med Fraadseri og Drukkenskab, kan besvære det ved Sorg for Næring (Luc. 21, 34). Overalt i Livet er der Skillevei. Ethvert Menneske staaer engang, ved Begyndelsen, paa Skilleveien – dette er hans Fuldkommenhed og ikke hans Fortjeneste; hvor han ved Slutningen staaer (thi ved Slutningen er det umuligt at staae paa Skilleveien), er hans Valg og hans Ansvar. For Den, der er i Armod, og som altsaa ikke kan svinge bort fra Armoden, er Skilleveien: enten at svinge christeligt bort fra Bekymringen, ved at vende ad »Veien« op ad, eller ugudeligt at overgive sig til Bekymringen ved at dreie ad Afveien ned ad; thi evigt forstaaet er der aldrig to Veie, uagtet der er Skillevei, der er kun een Vei, den anden Vei er Afveien. Jo dybere han saa synker ned i Bekymringen, desto mere fjerner han sig fra Gud og fra det Christelige; dybest er han sjunken, naar han intet Høiere vil vide, derimod vil, at denne Bekymring ikke blot skal være den tungeste (hvad den dog heller ikke er, thi det er Angerens Smerte), men skal være den høieste.

Men de, der ville være rige, falde i mange Fristelser og Snarer; og hvilken er Armodens Bekymring uden den at ville være riig! Maaskee fordrer Bekymringen ikke strax Rigdom; tvungen af den haarde Nødvendighed og i Umuligheden nøies den maaskee indtil videre med Mindre. Men denne samme Bekymring, hvis den fik sit nærværende Ønske opfyldt, hvis der aabnedes Udsigt til Mere, den vilde bestandigt begjere Mere og Mere. Det er et Sandsebedrag, om Nogen mener, at Armodens Bekymring, naar den ikke har villet lade sig gudeligt helbrede (og i saa Fald kan Helbredelsen lige saa godt begynde med lidt Mindre som med lidt Mere), skulde finde noget Vilkaar, hvormed den var nøiet, før den havde naaet Rigdommen, som den heller ikke var nøiet med. O, lange Vei, som der ligger for Armodens Bekymring, og hvad det Forfærdeligste er, denne Vei er overalt gennemkrydset med Fristelser! Thi vi gaae Alle i Farer, hvor vi gaae; men Den, der vil være riig, gaaer overalt i Fristelse, og det er uundgaaeligt, at han falder i denne Fristelse, i hvilken Gud ikke har ført ham, men i hvilken han har styrtet sig selv. Den, der er i Armod, er allerede vanskeligt stillet, men ingenlunde forladt af Gud; Frelsen er just den befalede: at være uden

Bekymring – thi at den af Gud tilbudne Frelse er den eneste sande, kjendes just paa, at den er, og er det netop; fordi den er den »befalede.« At være uden Bekymring, ja det er en vanskelig Gang, næsten som at gaae paa Havet; men dersom Du kan troe, saa lader det sig dog gjøre. Det gjælder i Forhold til al Fare især om at kunne komme bort fra Tanken om den. Armoden kan Du nu ikke komme bort fra, men Du kan komme bort fra Tanken om den ved bestandigt at tænke paa Gud: saaledes gaaer den Christne *sin* Gang, han vender Blikket op ad, han seer bort fra Faren, i Armod er han uden Armodens Bekymring. Men Den, der vil være riig, hans Tanke er bestandigt ved Jorden, hos hans Bekymring ved Jorden, med hans Bekymring ved Jorden; han gaaer bøiet og seer sig bestandigt for – om han ikke skulde kunne finde Rigdommen. Han seer sig bestandigt for – ak, dette pleier jo ellers at være det bedste Middel til at undgaae Fristelsen; men for ham, ja han veed det ikke, for ham er netop det, at see sig for, det at gaae i Fælden, Veien til at opdage Fristelsen større og større, og til at synke dybere og dybere i den. Han er allerede i Fristelsens Vold; thi Bekymringen er Fristelsens snildeste Tjener. Og Fristelsen er nede ved Jorden, der hvor »alt Saadant er som Hedningene søge«; og Fristelsen er nede ved Jorden – jo mere den faaer Mennesket til at see ned efter, desto sikkrere er hans Undergang. Thi hvilken er »Fristelsen«, der i sig er de mange? Den er den vel ikke, som Fraadseren, at leve for at spise, nei (o, Oprør mod den guddommelige Orden!) at leve *for at* trælle; Fristelsen er den, at tabe sig selv, at tabe sin Sjæl, at ophøre at være Menneske og at leve som Menneske, istedetfor at være friere end Fuglen, gudforladt, at trælle uslere end Dyret. Ja, at trælle! Istedetfor at *arbejde* for det daglige Brød, hvad hvert Menneske er budet, at *trælle* for det – og dog ikke mættes af det, fordi Bekymringen er at blive riig. Istedetfor at *bede* om det daglige Brød at *trælle* for det – fordi man blev Menneskers og sin Bekymrings Træl og glemte, at det er Gud man skal bede om det. Istedetfor at ville være, hvad man er, fattig, men tillige elsket af Gud, hvad man ogsaa er, aldrig glad i sig selv, aldrig glad i Gud, at forbande sig selv og sit Liv til denne Trællen i mismodig Græmmelse Dag og Nat, i mørk og rugende Forstemthed, i aandløs Travlhed, Hjertet besværet af Sorg for Næring – besmittet af Gjerrighed, skjøndt i Armod!

Tænk nu til Slutning paa Fuglen, som jo er med i Evangeliet og skal være med i Talen. I Sammenligning med Hedningens ugudelige Tungsind er Fuglen, som i Armod er uden Armodens Bekymring, Sorgløshed; i Sammenligning med den Christnes fromme Tro er Fuglens Sorgløshed Letsindighed. I Sammenligning med Fuglens Lethed er Hedningen tungt besværet som en Steen; i Sammenligning med den Christnes Frihed er dog ogsaa Fuglen underlagt Tyngdens Lov. I Sammenligning med Fuglen, der lever, er Hedningen død; i Sammenligning med den Christne kan man dog ikke egentlig sige, at Fuglen lever. I Sammenligning med Fuglen der tier, er Hedningen snaksom; i Sammenligning med den Christne er Hedningen dog en Umælende, han hverken beder eller takker. Men det, at bede og at takke, er i dybeste Forstand det menneskelige Sprog, alt Andet, Alt det Hedningen siger, forholder sig dertil som en Fugl, der har lært at tale, forholder sig til et Menneske. Fuglen er fattig og dog ikke fattig; den Christne er fattig, dog ikke fattig, riig; Hedningen er fattig, og fattig, og fattig, og fattigere end den fattigste Fugl. Hvo er *den* Fattige, som er saaledes fattig, at det er det Eneste, der er at sige om ham, ligesom det er det Eneste, han selv veed at tale om? Det er Hedningen. Efter Christendommens Lære er ellers Ingen, Ingen fattig, hverken Fuglen eller den Christne. Det er en lang Vei: i Armod at ville være riig; Fuglens Gjenvei er den korteste, den Christnes den saligste.